

Vergaderjaar 1987–1988 Nr. 57a

18 905

Invoering van een geschillenregeling in besloten vennootschappen en bepaalde naamloze vennootschappen

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 3 juni 1988

De leden van de fractie van de V.V.D. vroegen mij, nader in te gaan op de in de Tweede Kamer bij de openbare behandeling ter sprake gebrachte mogelijkheid van verwijzing wegens de verknochtheid, als tevens een enquête-vordering is ingesteld bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof, en op eventuele andere oplossingen voor deze gevallen van samenloop. De leden van deze fractie hebben terecht gewezen op het commentaar van Van der Dungen/Jansen bij artikel 158 Rv. Uit aantekening 5 van dit commentaar volgt dat de tekst van het artikel zelf voor gevallen van verschillende absolute bevoegdheid geen uitsluitel geeft, en dat in de rechtspraak geen aanknopingspunten te vinden zijn voor de opvatting die ik bij die gelegenheid vertolkte, overigens met het uitdrukkelijke voorbehoud dat het ging om een reactie op het eerste gezicht. We kunnen er dus niet van uitgaan dat die opvatting in de rechtspraak steun zal krijgen. Ik meen echter dat het gevaar dat zich hier in de praktijk problemen zullen voordoen ten gevolge van de bedoelde samenloop van zaken bijzonder gering is. Die opvatting heb ik tijdens de openbare behandeling in de Tweede Kamer zonder voorbehoud vertolkt. Wetswijziging komt reeds om die reden naar mijn gevoelen niet in aanmerking. Wij moeten de toepassing van de regeling in de praktijk maar eens afwachten. Ik kan mij voorstellen dat partijen, mocht het geval zich voordoen, in onderling overleg, al dan niet op instigatie van de (rol)rechter of tijdens een comparitie, een praktische oplossing bedenken. Komen partijen er niet uit, dan is het ingevolge artikel 143 Rv. aan de rechter om de termijnen te bepalen. Daarbij kan hij eventueel rekening houden met een procedure bij een andere rechter.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen zich naar aanleiding van het gestelde in de memorie van toelichting, blz. 24, af of niet de mogelijkheid bestaat dat de aandeelhouder (het administratiekantoor) zelf opkomt voor de koopprijs van de te verwerven aandelen. In dat geval zou het niet voor de hand liggen dat daarvoor aan anderen (de certificaathouders) certificaten worden afgegeven.

De tekst van artikel 341 lid 6 sluit inderdaad niet uit dat een aandeelhouder ten titel van beheer voldoende verhaal zou bieden om de koopprijs van de te verwerven aandelen te voldoen. In de praktijk zal zich dit evenwel niet gauw voordoen, omdat de meeste administratiekantoren

geen eigen vermogen bezitten. Als een administratiekantoor wel eigen vermogen zou bezitten, dan ligt het op grond van de doelstelling niet voor de hand dat dit vermogen wordt aangewend om aandelen te verwerven anders dan ten titel van beheer. Het lijkt mij niet nodig om uitdrukkelijk te bepalen dat de certificaathouders nieuwe certificaten of aandelen ontvangen naar rato van de door hen betaalde bijdragen. Deze wijze van verdeling ligt immers zeer voor de hand.

De vraag van de aan het woord zijnde leden of de bepaling van artikel 338, eerste lid, zakelijke werking heeft beantwoord ik bevestigend. Er is immers bepaald dat de gedaagde zijn aandelen niet kan vervreemden, verpanden of daarop een vruchtgebruik vestigen nadat de dagvaarding aan hem is betekend. Hij is dus beschikkingsonbevoegd. Overigens is niet goed voorstelbaar dat potentiële kopers niet op de hoogte zouden zijn van het feit dat een dagvaarding op grond van artikel 336 is uitgebracht. Bij elke overdracht moet immers de blokkeringsregeling worden toegepast. De toestemming op grond van de blokkeringsregeling zal nadat een dagvaarding is uitgebracht niet meer gegeven kunnen worden. De mede-aandeelhouders zijn op grond van artikel 997a, tweede lid Rv (artikel II) door de vennootschap op de hoogte gesteld van de inhoud van de dagvaarding en weten dus dat de betrokkene zijn aandelen niet meer kan overdragen. Als de potentiële koper een op grond van de wet (artikel 195 lid 1 Boek 2 BW) en statuten vrijgesteld persoon is, aan wie dus de aandelen zonder toepassing van de blokkeringsregeling kunnen worden overgedragen, mag verondersteld worden dat hij vanwege zijn familierelatie tot de vervreemder of op grond van het feit dat hij mede-aandeelhouder is op de hoogte is van de beschikkingsonbevoegdheid. In verband hiermee ben ik van mening dat publikatie in het handelsregister van het feit dat gedagvaard is op grond van artikel 336 niet nodig is.

Voorts vroegen de leden van de fractie van de V.V.D. welke de gevolgen zijn van een vernietiging in appel van een toewijzende uitspraak in eerste aanleg. Uit het tweede lid van artikel 339 volgt dat het verbod tot het uitoefenen van stemrecht uitvoerbaar bij voorraad kan worden verklaard. Zolang een dergelijk rechterlijk verbod van kracht is, zal de vennootschap, aan wie de beslissing van de rechter is toegezonden, de gedaagde niet tot de stemming mogen toelaten. Als achteraf blijkt dat de vordering tegen de oorspronkelijke gedaagde in appel wordt afgewezen, brengt dat mijns inziens nog niet met zich mede dat besluiten die genomen zijn in de periode dat aan de aandeelhouder het stemrecht door het rechterlijk verbod was ontnomen, vernietigbaar zijn indien zou vaststaan dat als hij wel was toegelaten, het voorstel niet de meerderheid zou hebben verkregen. Het verbod was immers van kracht en moest dus ook worden nageleefd door de vennootschap tot het in appel werd vernietigd. Dat verbod kan mijns inziens niet met terugwerkende kracht ongedaan worden gemaakt. Deze opvatting lijkt mij het meest in overeenstemming met de strekking van het wetsvoorstel en met algemene beginselen van vennootschapsrecht. Een vergelijking kan worden getrokken met de situatie dat de geldigheid van een benoemingsbesluit van een bestuurder wordt betwist en tevens de nietigheid van het ontslagbesluit van een andere bestuurder wordt ingeroepen. Als in dat geval een voorziening in kort geding wordt gevraagd, waarbij de president bepaalt wie als bestuurder zal fungeren zolang niet door de rechter in de hoofdzaak over de nietigheid is beslist, wordt ook aangenomen dat die presidiale beslissing haar effect behoudt, ook als de hogere rechter later anders beslist. De bestuurder die zich gedraagt naar de beslissing in kort geding handelt dus rechtmatig, ook als het vonnis van de president in hoger beroep wordt vernietigd; vgl. mr. W. C. L. van der Grinten, Handboek voor de naamloze en de besloten vennootschap, no. 248. Om dezelfde reden meen ik dat de uitvoering van het verbod tot uitoefening van stemrecht geen onrechtmatige daad zal kunnen opleveren, zodat de oorspronkelijke gedaagde geen recht op schadevergoeding zal krijgen.

Op een laatste vraag van deze leden omtrent de te verwachten duur van de onderhavige procedures antwoord ik dat men ook naar mijn mening hier soms te maken zal hebben met langdurige procedures. De rechter zal dit niet altijd kunnen voorkomen. Wel kan hij in veel gevallen de duur beïnvloeden, bijv. door na de conclusie van antwoord een comparitie van partijen te gelasten ingevolge artikel 19 Rv. en/of artikel 19a Rv. In het nu nog bij de Tweede Kamer aanhangige wetsvoorstel nr. 19 574 (Wijziging van bepalingen die verband houden met de persoonlijke verschijning van partijen in civiele procedures) wordt onder meer voorgesteld dat de rechter zich altijd zal moeten afvragen of hij een dergelijke comparitie zal gelasten. Deze comparities blijken in de praktijk vaak tot verkorting van de procedure te leiden, hetzij doordat een (gedeeltelijke) schikking tot stand komt, hetzij anderszins. Ook wijs ik op artikel 336 lid 4 van het onderhavige wetsvoorstel, dat de rechter de bevoegdheid toekent zijn beslissing aan te houden als de vennootschap of haar aandeelhouders op zich nemen maatregelen te treffen waardoor het nadeel dat de vennootschap lijdt zoveel mogelijk wordt ongedaan gemaakt of beperkt. Deze bepaling geeft de rechter ook alle ruimte om een schikking tussen partijen te beproeven.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes